

17 September

3.

427

Onder terugzending van Uw kantbrief van 1 Sept. '53 Nr 32 betuig ik U mijn dank voor de toezending van het rapport van de onderzoekings- en bewakingsdienst bovenrivieren in 1940.

Hoewel niet meer met zekerheid kan worden nagegaan, hoe de bevelsverhoudingen lagen, is toch - mede aan de hand van de door luit. ter zee te kl. H.W.A. Madsen op 25 Mei 1940 ingezonden memorie - wel zeker, dat in het thans ingediende stuk de bevelsverhoudingen niet juist zijn weergegeven.

De T.B.O. had sedert 1 Dec. 1939 geen bemoeienis meer met de Betuwe en dus ook niet met de bewaking bovenrivieren. Op die datum was de gehele Betuwe gesteld onder de C. van Brig. A en daaronder ressorteerde eveneens de bewaking bovenrivieren. C.-Brig. A. stond onder bevel van de C.V. en het is onwaarschijnlijk, dat de C. van de bewakingsdienst stond onder rechtstreeks bevel van de C.V.

De grenstroepen in de Betuwe (opgesteld in de stelling Lent-Huissen en op het fort Pannerden) hadden de naam: Groep Betuwe en met C.-Groep Betuwe had dus de C. van de bewakingsdienst bovenrivieren in eerste instantie te maken.

De Rijn boven pl 38 ressorteerde onder Brig. A., beneden pl 1 onder C.-IV Div. (Grebbeinie).

De Waal ressorteerde eveneens onder Brig. A., doch, zolang Brig. B. zich in het land van Maas en Waal bevond, zouden terugvarende schepen ook met de zuid van de Waal aanwezige troepen te maken krijgen.

De kapitein van de Gen. Staf Carp was op het Hoofdkwartier van de C.V. (H.K.V.) belast met alle aangelegenheden betreffende grensbewaking en wat daarmee samenhang. Hij voerde de herhaalde malen namens de C.V. inspecties uit en hield besprekingen, in het bijzonder in de spannende periode onmiddellijk vóór 10 Mei.

Met het bovenstaande klopt, wat in de Memorie van luit. ter zee Madsen van 25 Mei 1940 staat:

"Voorts werd ten 0509 - 2345 bericht doorgegeven van Commandant Gr. Betuwe: Scheepvaart (afvaart) op de Waal en Bijlandsch kanaal en Pannerdensch kanaal gedurende den nacht gestremd" en

"Bij mondelinge besprekingen en bespreking met den kapitein Carp van den staf Commandant Veldleger enz..."

- Niet -

het Hoofd van het Bureau Maritieme
Historie van de Marinestaf,

Koninginnegracht 60,

's-Gravenhage.

Niet juist was, hetgeen stond onder 3, dat Hr. Ms. Freyer en Hr. Ms. Tyr resp. onder commando van brigade B. en A. zouden komen. Dit moet zijn, resp. onder C.-IV Div. en C.-Brig. A. Hr. Ms. Freyer heeft inderdaad bij Rhenen nog samengewerkt met IV Div. Hr. Ms. Tyr is te Ochten in contact getreden met C.-Brig. A. (zie onder 7).

Brig. B. werd na middernacht 10/11 Mei over de Waal bij Tiel teruggenomen over een pontonbrug en daarop moesten Hr. Ms. Tyr, Gressy en Chris. Corn. te Tiel wachten.

Ik moge in dit verband nog verwijzen naar het boekwerk: "De verdediging van het Maas-Waalkanaal en de Over-Betuwe", in het bijzonder naar de schetsen, III.2.C. Nr 1 en III.2.1 Nr 1, voorts naar bl. 11, 80, 81 (2e alinea), 92 (3e alinea) 93 (4e alinea) en 98.

In een ander boekwerk worden de verdere belevenissen van deze marineschepen opgenomen, voor zoveel dit nodig is.

Ter nadere toelichting van het op bl. 11 vermelde, deel ik U mede, dat uit onlangs ontvangen microfilms van Duitse oorlogsdagboeken het volgende is gebleken:

Bij de aanvalsvoorbereidingen in 1940 hielden de Duitsers zelfs rekening met Nederl. offensieve bewegingen op de Waal. In het divisiebevel van 11 April 1940 van de 207 Div. komt nl. voor: "Rijnbeveiliging: III / Grz. W.a. Reg. 16 (dat is dus het IIIe Bat. van Grenswacht Reg. Nr 16, dit behoorde tot de 256e Grenswachtdivisie) beveiligt op de linker Rijnsoever met 1 pak.sectie, in de omgeving ten N.O. van Griethuizen het veer Emmerich en ten Z. van Griet het veer, later de brug Rees tegen Hollandse vaartuigen (op dit ogenblik is een rivier kanonneerboot in Nijmegen)".

Verder staat daarin:

"Rijnbeveiligingsafdelingen 1 en 2 (onder bevel van XXVI A.K. 1) nemen de beveiliging te water op de Rijn over; met hun ingrijpen bij de aanval richting Panterden - Waal moet worden rekening gehouden.

Vaartuigen: motorboten groen geverfd, witte nummers, rijks-oorlogsvlag, bewapend met pak.en mg."

In dit verband merk ik op, dat op 13 Mei ter hoogte van Druten een flottille van zes Duitse oorlogsschepen, waaronder een kanonneerboot, de Waal kwam afzakken. Voorop voerden twee snelle motorboten. Zij werden door de rivierbatterij 1 Ochten onder vuur genomen, waarbij de beide motorboten tot zinken werden gebracht en enige andere vaartuigen werden getroffen. Ook een Afdeling artillerie van 7 om veld opende het vuur. De schepen vluchtten, onder dekking van een rookgordijn, in het haventje van Druten.

Bij bl. 11 van bovengenoemd boek, teken ik nog het volgende aan.

De onderneming "Trojanisches Pferd", die niet is uitgevoerd kunnen worden, bestond uit een rijnschip (Reinkahn), waarin was geladen een compagnie van I / I.R. 484, welk bataljon (versterkt) onder de naam van Gruppe Nijmegen te land de bruggen bij Nijmegen moest gaan bezetten.

Het is de bedoeling geweest, dat dat schip 's nachts naar Nijmegen voer en bij de brug ligplaats nam, om deze op 10 Mei onvernield in handen te nemen.

1) Dat was het A.K., dat ten Z. van Nijmegen optrad.

Zeer waarschijnlijk is dit de Renusboot geweest, waarvan in de Memorie van luit.ter zee Madsen van 25 Mei 1940 onder 5 wordt vermeld, dat zij in Vossegat vluchtte. Het verbod om 's nachts te varen en de bewaking bovenrivieren heeft dus in ieder geval belet, dat het daartoe aangewezen schip (als een modern turfschip) bij de bruggen te Nijmegen kwam.

Ten slotte deel ik U nog mede, dat bij de 227e Divisie (die over Zutphen aanviel), het Marine Commando Stey was ingedeeld, dat 12 Mei in de vroege morgen opdracht ontving, te Harderwijk en Nijkerk scheepsruimte te verzamelen voor een onderneming over het zuidelijk deel van de Zuiderzee ter omvatting van de Grebbelinie uit het noorden. Dit Marine commando meldde, dat het te Harderwijk en Nijkerk geen geschikte scheepsgelegenheid voorhanden had en verdween.

Op 14 Mei, toen het Nederlandse veldleger uit de Grebbelinie op de N.H. Waterlinie (Oostfront Vg.H.) bleek te zijn teruggetrokken, ontving de C. van het Wielrijder bataljon Nr 227 (versterkt) opdracht, van Harderwijk en Nijkerk uit over de Zuiderzee de radiozenders Huizen en Hilversum te gaan bezetten. Dit bataljon, dat reeds eerder naar Harderwijk op mars was gezonden en tijdens die mars bovenstaande opdracht ontving, vond te Harderwijk, in tegenstelling met het bericht van het Marine commando van 12 Mei wel geschikte schepen en voer 15 Mei naar Huizen, doch vond de zender vernield.

Typ.: L.v.V.
Coll.:

De Directeur Krijgsgeschiedk. Afdeling
De Kolonel v.d. Generale Staf b.d.,

H. J. C. D. Kamerling

(C.D. Kamerling)